

Region Örebro läns biblioteksplan 2025 - 2027

Version: 5

Remissversion

Remissversion

Region Örebro läns biblioteksplan 2025 - 2027

Lena Adem, Petra Jansson

2024-02-23

Innehåll

1.	Inledning.....	4
1.1	Varför bibliotek?	4
1.2	Syftet med Region Örebro läns biblioteksplan	4
1.3	Process för att ta fram biblioteksplanen	5
2.	Förutsättningar för biblioteksutveckling	6
2.1	Flernivåsamverkan inom biblioteksområdet	6
2.1.1	Det statliga ansvaret	6
2.1.2	Det regionala ansvaret	7
2.1.3	Det kommunala ansvaret	8
3.	Bibliotek i ett förändrat samhälle – utmaningar i Örebro län	9
3.1	Biblioteksverksamheten är inte likvärdig	9
3.2	Brist på bibliotekarier	12
3.3	Digital utveckling	13
3.4	Bibliotekens prioriterade grupper	13
3.5	Bibliotekens funktion vid krig- och kris	14
4.	Gemensamma målområden för Region Örebro läns bibliotek...	16
5.	Region Örebro läns bibliotek	17
5.1	Regional biblioteksverksamhet.....	17
5.2	Patientbiblioteket i Örebro	19
5.3	Sjukhusbiblioteken: Karlskoga och Lindesberg	20
5.4	Medicinska biblioteket på Campus USÖ	21
5.5	Fellingsbro folkhögskolebibliotek.....	23
5.6	Kävesta folkhögskolebibliotek	24
6.	Bilaga 1, Bibliotekslag (2013:801)	26
7.	Bilaga 2, Käll- och bildförteckning	29

1. Inledning

1.1 Varför bibliotek?

Region Örebro läns biblioteksplan 2024 – 2027 beskriver inriktning och målbild för de biblioteksverksamheter som Region Örebro län ansvarar för. Tillsammans med övriga bibliotek i länet bidrar de i enlighet med Region Örebro läns vision till att skapa ett bättre liv för länets invånare genom att arbeta för lärande, läsande, hälsa, kultur, delaktighet och demokrati. De är därmed viktiga i omställningen till ett mer hållbart samhälle.

Genom sina bestånd, tjänster och programverksamhet stärker länets bibliotek människors möjligheter att lära och utvecklas. Biblioteken erbjuder förutsättningar att söka information, få kunskap och ta del av kultur oberoende av bakgrund, funktionsförmåga eller livssituation. Biblioteken är viktiga som kulturella mötesplatser och samtalsytor och erbjuder länets invånare att påverka, vara delaktiga och själva skapa. Tillsammans med skolan är de också viktiga läsfrämjande aktörer. Det är därför inte förvånande att folk- och skolbibliotek är lagstadgad verksamhet och folkbibliotek är samhällets mest besökta kulturinstitution.¹

Sammantaget är de olika bibliotekens uppdrag komplexa och utmanande och i hög grad påverkade av utvecklingen i samhället. Omvärldsbevakning genom olika former av samverkansstrukturer, myndighetsfunktioner, forskning samt kontinuerlig kompetensutveckling behövs för att biblioteken ska vara relevanta och nå etablerade såväl som nya målgrupper.

1.2 Syftet med Region Örebro läns biblioteksplan

Biblioteksplanen är ett styrdokument för Region Örebro läns bibliotek och beslutas av regionfullmäktige.² Den styr verksamheterna och de politiska beslut som berör dem. Planen innehåller bibliotekens ansvarsområden och målbilder för 2025 – 2027. Den beskriver också länets olika bibliotek och deras utmaningar.

Ambitionen är att Region Örebro läns biblioteksplan ska ge förutsättningar för fortsatt utveckling och samverkan mellan länets bibliotek och andra aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Planen ska också möjliggöra nationell uppföljning, samordning och kvalitetsutveckling.

---

¹ Bibliotekslagen finns i sin helhet som bilaga.

² Revidering av planen genomförs vid behov.

1.3 Process för att ta fram biblioteksplanen

Uppdraget att ta fram Region Örebro läns biblioteksplan har delegerats till kulturnämnden och Område kultur och ideell sektor inom förvaltningen Regional utveckling. Planen har tagits fram i dialog med Region Örebro läns biblioteksverksamheter som är följande:

- Den regionala biblioteksverksamheten, Biblioteksutveckling Region Örebro län (förvaltningen regional utveckling, Område kultur och ideell sektor, under kulturnämnden),
- Medicinska biblioteket USÖ (Region Örebro län har avtal med Örebro universitet som är huvudman),
- Patientbiblioteket USÖ (Region Örebro län har avtal med Örebro kommun som driver verksamheten på entreprenad, under hälso- och sjukvårdsnämnden),
- Sjukhusbiblioteken i Karlskoga och Lindesberg (sjukvårdsförvaltningen, under hälso- och sjukvårdsnämnden),
- Folkhögskolebiblioteken vid Kävesta folkhögskola och Fellingsbro folkhögskola (förvaltningen regional utveckling, Område utbildning och arbetsmarknad, under regional tillväxtnämnd).

I framtagandet av planen har kunskap om kommunernas utmaningar och förutsättningar kopplat till biblioteksverksamhet inhämtats från olika nationella och regionala rapporter. En analys har också genomförts av ansökningar till Kulturrådet inom Stärkta bibliotek 2018 – 2023 samt regionala utvecklingsmedel från folkbiblioteken i länet. Planen var på remiss 15 april – 30 maj. Remissinstanser var: bibliotek med uppdrag i planen, länets folkbibliotek och politiska partier representerade i Regionfullmäktige Region Örebro län.

2. Förutsättningar för biblioteksutveckling

2.1 Flernivåsamverkan inom biblioteksområdet

Biblioteken i Örebro län ingår i en lagstadgad infrastruktur. Den statliga, regionala och kommunala nivån delar ansvaret att värna och utveckla länets allmänna biblioteksväsende. Biblioteken är därmed beroende av ett samspel mellan stat, region och kommun.

2.1.1 Det statliga ansvaret

Staten är ansvarig för högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (bibliotekslagen 12 §), lånceutraler samt vissa specialbibliotek. Därtill har staten genom olika myndigheter viktiga roller och funktioner inom biblioteksområdet.

I Örebro län finns Örebro universitetsbibliotek som erbjuder service till studenter, lärare och forskare vid Örebro universitet, Campus USÖ och på Campus Grythyttan. Även Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse har bibliotek för klienter och vårdare i sina anläggningar.

Kungl. biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek och ska främja kvaliteten på svensk forskning och bidra till en demokratisk samhällsutveckling genom att erbjuda källmaterial och en infrastruktur för forskning. KB är också den myndighet som enligt bibliotekslagen ska främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet och ha en nationell överblick. De är biblioteksområdets expertmyndighet vad gäller kunskapsspridning och utveckling samt samordning av digitala tjänster och system. KB är också enligt bibliotekslagen, tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna, följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.³

Statens kulturråd ska utifrån ett konstnärligt och kulturpolitiskt perspektiv verka för utveckling vad gäller litteratur, kulturtidskrifter, läsfrämjande och bibliotek. De ska också initiera, samordna och följa upp läsfrämjande insatser av nationellt intresse. De är även den statliga parten inom kultursamverkansmodellen och fördelar kulturmedel till regionerna enligt den statliga förordningen (2010:2012).⁴ Regional biblioteksverksamhet och litteratur- och läsfrämjande är områden som finansieras genom samverkansmodellen via regionernas bidragsgivning.⁵ Inom

³ Strategi för ett starkt biblioteksväsende, sida 12.

⁴ För närvarande ingår alla Sveriges regioner förutom Region Stockholm i kultursamverkansmodellen.

⁵ Andra kulturområden som ingår i samverkansmodellen är: professionell teater-, dans- och musikverksamhet, museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete, professionell bild- och formverksamhet, regional enskild arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet och hemslöjd.

samverkansmodellen finns ett samverkansråd bestående av representanter från myndigheter med koppling till de kulturområden som omfattas av modellen, där KB ingår.⁶

Myndigheten för tillgängliga medier arbetar för att fler ska kunna läsa oavsett läs- eller funktionsförmåga. Det gör de bland annat genom distribution och utgivning av lättläst litteratur, tillgängliggörande av innehåll i dagstidningar och lättläst nyhetsinformation. Myndigheten samverkar med bibliotek och skolor och samlar tillgänglig litteratur i sin digitala bibliotekstjänst Legimus.⁷

Statens skolverk har bland annat i uppdrag att främja tillgången till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö för alla barn och elever. Myndigheten ansvarade exempelvis för Läslyftet, en kompetensutvecklingsinsats i läs- och skrivutveckling för förskollärare, lärare och skolbibliotekarier.⁸

Samverkan: KB och Statens kulturråd bjuder in till konferenser och träffar med regionerna och andra statliga myndigheter och organisationer. Nationellt erfarenhetsutbyte och samverkan sker också genom SKR (Sveriges Kommuner och Regioner).

2.1.2 Det regionala ansvaret

Regionerna ska enligt bibliotekslagen (11 §) bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. De regionala biblioteksverksamheterna är olika organiserade, olika stora och har olika resurser för sina verksamheter. De finansieras genom kultursamverkansmodellen som bland annat föreskriver att regioner i modellen ska främja en god tillgång till biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet. Regionerna kan också ansvara för sjukhusbibliotek, folkhögskolebibliotek och skolbibliotek. Beroende av organisering och politiska ambitioner ser biblioteksverksamheterna olika ut i olika regioner.

Samverkan: Kulturområdet inom Region Örebro län samverkar övergripande med länets kommuner genom specifika samverkansrådet kultur och där kan även biblioteksfrågor diskuteras.⁹ Biblioteksutveckling region Örebro län har mer specifikt i uppdrag att samverka med länets folkbibliotek. Det sker exempelvis genom ett

---

⁶ Strategi för ett starkt biblioteksväsende, sida 13.

⁷ Strategi för ett starkt biblioteksväsende, sida 13.

⁸ Strategi för ett starkt biblioteksväsende, sida 14.

⁹ Rådet består av en kulturpolitiker från varje kommun, den regionala kulturnämndens ordförande och den regionala kulturchefen. Till samverkansrådet finns en tjänstepersonsgrupp bestående av kulturchefer eller motsvarande samt den regionala kulturchefen.

formerat nätverk för länets folkbibliotekschefer och finansiering av medietransporter mellan folkbiblioteken. Biblioteksutveckling Region Örebro län samverkar även med andra regioner och statliga myndigheter via nätverk, projekt och gemensamma satsningar samt ingår i Föreningen för regional biblioteksverksamhet för att tillsammans med andra regioner främja biblioteksutveckling i landet.

2.1.3 Det kommunala ansvaret

Kommunerna har ett lagstadgat ansvar att bedriva folkbiblioteksverksamhet som ska vara tillgängliga för alla, anpassade till användarnas behov med ett utbud av medier och tjänster som präglas av allsidighet och kvalitet (6 §). Vidare ska folkbiblioteken:

- särskilt främja läsning och tillgång till litteratur (7 §),
- verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet (7 §),
- ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar (8 §),
- På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform (9 §).

Kommunerna ska också utifrån bibliotekslagen ge elever tillgång till skolbibliotek (10§). Det gäller elever i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.

De kommunala biblioteksverksamheterna är olika organiserade, är olika stora och har olika resurser för sin verksamhet utifrån politiska ambitioner.

Samverkan: Kommunerna i Örebro län samverkar kring biblioteksverksamhet. Exempel på en mer formell samverkan är den gemensamma bibliotekskatalogen och webbplatsen Bergslagsbibblan, där flera av kommunerna ingår. Biblioteksutveckling Region Örebro län har medfinansierat utvecklingen av Bergslagsbibblan.

3. Bibliotek i ett förändrat samhälle – utmaningar i Örebro län

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet möter olika utmaningar. En del utmaningar skiljer sig åt beroende av bibliotekstyp och huvudman, medan andra är gemensamma. Vad gäller tillgången till bibliotek skiljer den sig åt inom länet och mellan olika verksamheter.

3.1 Biblioteksverksamheten är inte likvärdig

I SOM-institutets kulturvaneundersökning 2022 uppger 54 procent av de svarande att de gått på bibliotek någon gång de senaste 12 månaderna. Det är höga siffror i relation till många andra kulturinstitutioner och kulturområden. Även om antalet besök på folkbiblioteken i länet är förhållandevis högt med 1 351 239 besök 2022 är det en minskning jämfört med 2011. Besöken är fler 2022 än under pandemiåren. 2020 var de totala fysiska besöken på bibliotek 1 014 966, 2021 var besöksantalet 802 670. Det skulle kunna bero på att färre vill besöka bibliotek men också att möjligheterna att besöka bibliotek har minskat utifrån nedlagda biblioteksfilialer i länet.

3.1.1 Folkbibliotek

Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022 – 2025 lyfter att antalet folkbiblioteksenheter har minskat med 25 procent i Sverige sedan millennieskiftet. Det hänger främst samman med nedläggningar av biblioteksfilialer på grund av besparingar.¹⁰ Det är ett mönster som går igen i Örebro län där antalet bemannade serviceställen har minskat från 38 enheter 2011, till 28 enheter 2023.¹¹ Andra enheter som biblioteksbusar-, bilar- och cyklar har ökat.¹² Det har även bokbussplatser, antalet öppna timmar per vecka samt genomförda aktiviteter och arrangemang gjort.^{13,14} Samtidigt har antalet anställda på folkbibliotek minskat från 171 anställda till 148 anställda.¹⁵ Det kan tolkas som att färre personal eller en relativt oförändrad personalstyrka genomför mer verksamhet.

---

¹⁰ Strategi för ett starkt biblioteksväsende, sida 16 – 17.

¹¹ Det fanns enligt Sveriges officiella biblioteksstatistik 2023 biblioteksfilialer eller stadsdelsbibliotek i fem av Örebro läns tolv kommuner, Askersund, Hallsberg, Hällefors, Lindesberg och Örebro kommun.

¹² Det fanns enligt den officiella biblioteksstatistiken tre enheter 2011 och tretton enheter 2023.

¹³ Enligt den officiella biblioteksstatistiken genomfördes 1987 aktiviteter 2011 och 2 841 aktiviteter 2023.

¹⁴ De utökade öppettiderna beror främst på att fler bibliotek har infört meröppna bibliotek eller öppna men obemannade bibliotek.

¹⁵ Uppgifterna kommer från den officiella biblioteksstatistiken som även anger att antalet årsverken minskade från 139 till 128.

Tillgången till folkbiblioteksverksamhet varierar i länet, och i flera kommuner finns främst ett huvud- eller stadsbibliotek att tillgå centralt i tätorten. Det innebär att folkbibliotekens verksamhet kan vara svårare att tillgå för personer som bor på landsbygd eller i glesbygd. I *Kulturens geografi: Tillgång till kulturutbud i landets kommuner* framgår bland annat att försämrade förutsättningar för bibliotek kan få negativa konsekvenser för utbudet av kultur på landsbygden.¹⁶ I Joacim Hanssons *Folkbibliotek i Glesbygd* framkommer att vissa områden i bibliotekslagen som läsfrämjande, de nationella minoriteterna och digitalisering kan vara särskilt svåra för glesbygdsbiblioteken att uppfylla. Hansson skriver vidare: ”Framförallt är kanske personalsituationen så pressad att de som arbetar i glesbygdsbibliotek många gånger bara med svårighet hinner med att utveckla verksamhet som går utöver att bemanna öppetiderna i informationsdisken.”¹⁷ En ytterligare svårighet för biblioteken och särskilt landsbygdsbiblioteken är att de ofta tillskrivs en kompensatorisk roll som ett slags medborgarkontor då andra viktiga samhällsfunktioner försvinner från kommunerna.¹⁸ Örebro län består av tolv kommuner och är till ytan relativt litet. Totalt bor det drygt 300 000 personer i länet varav hälften bor i Örebro kommun. Trots att de geografiska avstånden inte är stora kan det konstateras att flera av länets kommuner klassas som landsbygd/glesbygd.¹⁹

Den statliga tillfälliga biblioteksstatsningen Stärkta bibliotek 2018 – 2023 har synliggjort behov inom folkbiblioteksverksamhet. Det handlar till exempel om högre personaltäthet, ändamålsenliga lokaler och uppsökande verksamhet.²⁰ I uppföljningen av Stärkta bibliotek konstateras att biblioteken behöver mer personal.²¹ Även i ansökningar till Kulturrådet inom Stärkta bibliotek från folkbibliotek i Örebro län, är behovet av utökad personal tydligt. I en analys över medel som folkbiblioteken i länet sökt inom Stärkta bibliotek, och regionala utvecklingsmedel, mellan 2018 – 2023, uppgår den totala summan till 63 459 890 kronor varav 19 643 409 kronor (31 procent) var medel för fler bibliotekarier eller annan personal²². Annat som länets folkbibliotek har sökt medel för är exempelvis upprustning av bibliotekslokaler, införande av meröppet och verksamhet för de prioriterade grupperna.

---

¹⁶ *Kulturens geografi – Tillgång till kulturutbud i länets kommuner*, sida 7.

¹⁷ *Folkbibliotek i landsbygd*, sida 48.

¹⁸ *Folkbibliotekens behov av statliga stöd*, sida 28.

¹⁹ Utifrån Jordbruksverkets definition av landsbygd är sju av tolv kommuner i Örebro län klassificerade som landsbygd eller gles landsbygd.

²⁰ Kulturrådets uppföljning: Stärkta bibliotek 2018 – 2020, sida 12.

²¹ Kulturrådets deluppföljning: Stärkta bibliotek 2021 – 2023, sida 11.

²² Analysen har genomförts av Område kultur och ideell sektor, Region Örebro län 2024.

3.1.2 Skolbibliotek

Från och med 2025 är det lag på att alla skolor ska ha bemannade skolbibliotek.²³ Idag är tillgången till skolbibliotek och bemannade skolbibliotek varierande i Sverige såväl som i Örebro län. De kan bestå av allt från några böcker i ett rum till ett välutrustat bibliotek med olika medier och en utbildad bibliotekarie. I *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022 – 2025* konstateras att variationen vad gäller tillgången till ändamålsenliga skolbibliotek är problematisk ur likvärdighetssynpunkt då skolbibliotek stimulerar elevers lärande, läslust och språkutveckling.²⁴ Skolbiblioteken beskrivs i rapporten *Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun* som viktiga arenor för skolans förmåga att fullgöra sitt kultur- och bildningsuppdrag.²⁵

Antalet skolbibliotek i Örebro län är svår att överblicka. De kommuner som har antagna biblioteksplaner för sina biblioteksverksamheter nämner alla skolbiblioteksverksamhet. I flera av planerna framgår att elevers tillgång till skolbibliotek eller bemannade skolbibliotek skiljer sig åt inom och mellan länets kommuner. I Karlskoga kommuns biblioteksplan 2021 – 2024 står: ”[F]örutsättningarna i Karlskogas skolor gällande skolbiblioteksverksamhet ser olika ut bland annat gällande lokaler, inköpsanslag, tjänstgöringsgrad och kompetens.”²⁶ I Lindesbergs kommuns biblioteksplan framgår att: ”För skolbiblioteksverksamhet är den främsta utmaningen att erbjuda alla elever kvalitativa, tillgängliga och likvärdiga skolbibliotek oavsett skolans geografiska läge i kommunen.”²⁷ I Lekebergs kommuns biblioteksplan betonas att: ”Alla elever i Lekebergs kommun ska ha tillgång till ett skolbibliotek och alla skolor ska ha ett bibliotek. Målsättningen är att under kommande år komplettera med skolbibliotekariekompetens i kommunen.”²⁸

Skolbiblioteksfrågan saknar för närvarande förankring inom Region Örebro län och behöver därför lyftas och diskuteras. Biblioteksutveckling region Örebro län har utifrån bibliotekslagen folkbiblioteken som främsta målgrupp. Samtidigt anger den förordning som styr kultursamverkansmodellen att regionerna ska främja en god tillgång till biblioteksverksamhet utan att specificera att uppdraget handlar om folkbiblioteksverksamhet. Skolbiblioteksfrågan skulle också kunna kopplas till Område utbildning och arbetsmarknads uppdrag inom regional utveckling, där folkhögskolorna och folkhögskolebiblioteken ingår. Även om det inte är ett lagkrav att bedriva folkhögskolebibliotek är de en pedagogisk resurs och en del av

²³ Redan idag ska elever i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800). Lag (2023:355).

²⁴ Strategi för ett starkt biblioteksväsende, sida 21.

²⁵ Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun, sida 251.

²⁶ Karlskogas biblioteksplan, sida 19.

²⁷ Lindesbergs biblioteksplan, sida 5.

²⁸ Lekebergs kommuns biblioteksplan, sida 4.

folkbildningens demokratiutvecklande arbete. I Örebro län finns totalt sex folkhögskolor varav Fellingsbro och Kävesta folkhögskola erbjuder biblioteksverksamhet.²⁹

3.1.3 Sjukhusbibliotek

Sjukhusbiblioteken tillhör det allmänna biblioteksväsendet och regleras av bibliotekslagen, däremot reglerar inte lagen att det ska finnas sjukhusbibliotek. Sjukhusbiblioteken tillhandahåller bland annat medicinsk vetenskaplig information och finns främst till för patienter och vårdanställda i regionerna. Tillgången till sjukhusbibliotek varierar i landet och saknas i en del regioner.³⁰ Det visar Kungliga bibliotekets rapport *Sjukhusbibliotek 2019 – för säkrare vård*. Även organiseringen av sjukhusbiblioteken kan påverka likvärdigheten i landet genom varierande målsättningar mellan verksamheterna.

I rapporten beskrivs vidare att sjukhusbiblioteken har minskat från 78 till 63 mellan åren 2009 och 2019. I vissa fall har den allmänna delen (patientbiblioteken) stängt, medan den medicinska fackdelen finns kvar för vårdanställda. Årsarbetskrafterna skiljer sig åt mellan Region Örebro läns sjukhusbibliotek. Patientbiblioteket USÖ har 4,5 årsarbetskrafter medan de medicinska biblioteken och patientbiblioteken i Karlskoga och Lindesberg tillsammans har 1,5 årsarbetskrafter.³¹

3.2 Brist på bibliotekarier

I rapporten *Folkbibliotekens behov av statliga stöd* anger Statens kulturråd att svårigheten att rekrytera utbildad personal är ett återkommande tema i dialogerna med kommuner, regioner och forskare.³² Bristen på bibliotekarier förväntas öka ytterligare eftersom en stor grupp kommer att gå i pension och för få utbildas. En annan svårighet handlar om kompetensutveckling. Kontinuerligt lärande, fortbildning och omvärldsbevakning kopplat till strategisk utveckling lyfts som avgörande för folkbibliotekens trovärdighet och relevans i framtiden. Ett problem enligt rapporten är att även om behovet är stort finns det begränsade möjligheter att ta till sig fortbildning. Exempelvis kan det saknas ekonomiska resurser för att sätta in vikarier och för folkbibliotek på landsbygden kan tillgången till vikarier dessutom vara begränsad. Tillräcklig finansiering och bemanning av folkbibliotek är därmed en grundförutsättning för att den kompetens och fortbildning som finns att tillgå ska kunna tas emot. Inom Region Örebro läns verksamheter krävs specifik kompetens utifrån uppdrag och målgrupp. Förändringar i samhället och omvärlden ställer nya

---

²⁹ Dessa två folkhögskolor har information på sina webbplatser om att de bedriver biblioteksverksamhet och/eller har biblioteksansvarig personal.

³⁰ Se sida 5. I studien ingår bibliotek som finns på sjukhus dock inte högskolebibliotek.

³¹ Uppgifterna gäller 2022 – 2023 och har hämtats från dialoger med verksamheterna.

³² Folkbibliotekens behov av statliga stöd, sida 29 samt sida 10 – 11 om dialoger och datainsamling.

krav på Region Örebro läns bibliotek för att de ska vara relevanta. Utveckling inom vård och forskning är med och påverkar sjukhusbiblioteken.

3.3 Digital utveckling

Människors medievanor är i förändring. 2022 var den tryckta boken fortfarande det vanligaste formatet att läsa genom då 35 procent av befolkningen läste tryckt bok. Samtidigt var det 14 procent som valde att lyssna på ljudbok och 7 procent som läste e-bok.³³ En utmaning är bibliotekens olika möjligheter att tillhandahålla e-medier. Forskningsbibliotek har exempelvis vana att erbjuda service och material via digitala lösningar, medan folkbibliotekens arbete i större utsträckning utgår från fysiska boksamlingar. För kommunerna finns också en problematik kring regelverk för hur tryckt respektive digitalt material kan tillgängliggöras via folkbibliotek. Vid utlån av tryckt material utgår en ersättning till upphovspersonerna via biblioteksersättningen som inte gäller vid utlån av e-material.³⁴ Andra utmaningar kopplade till digital utveckling handlar bland annat om:

- digitalisering av svenskt tryck och kulturarv,
- ökad likvärdighet för bibliotekens digitala tjänster,
- e-tjänster från kommersiella aktörer,
- frågor av juridisk karaktär rörande upphovsrätt och avtalsrätt,
- AI-utveckling och AI-producerat material,
- invånare i digitalt utanförskap.

För att möta dessa utmaningar krävs en större samordning av bibliotekssektorn på nationell nivå. Den bristande nationella digitala infrastrukturen är svår för de regionala biblioteksverksamheterna att kompensera för. Även om regionala specifika lösningar och tjänster tas fram mellan folkbibliotek eller på regional nivå är inte utbudet likvärdigt i Sverige.

3.4 Bibliotekens prioriterade grupper

Allmänna bibliotek har tre prioriterade målgrupper: de nationella minoriteterna, personer med annat modersmål än svenska och personer med funktionsnedsättning.³⁵ Även om grupperna är prioriterade i bibliotekslagen är tillgången till litteratur på andra språk än svenska ojämn på landets bibliotek och störst utbud av utländska medier finns på högskolebiblioteken. Tillgången till barnlitteratur på minoritetsspråken är små vilket gör det svårt för biblioteken att tillhandahålla ett

---

³³ Mediebarometern 2022, sida 7.

³⁴ Strategi för ett starkt biblioteksväsende, sida 26.

³⁵ De nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

varierat utbud.³⁶ 15-20 procent av befolkningen har en läsnedsättning som kräver någon form av anpassning och där den tekniska och digitala utvecklingen innebär nya möjligheter.³⁷ För folkhögskolebiblioteken kan det saknas kurslitteratur på lättläst svenska och inläsningstjänster är kostsamma.

Örebro län är ett mångspråkigt län och flera kommuner samt Region Örebro län ingår i finskt förvaltningsområde. I en analys över medel som folkbiblioteken i länet sökt inom Stärkta bibliotek och regionala utvecklingsmedel, 2018 – 2023, framgår att 20 procent av ansökningarna hade en eller flera av bibliotekens prioriterade grupper som målgrupp.³⁸ I ansökningarna fanns också möjlighet att ange perspektiv som berörs av den utveckling ansökningarna gäller. Om dessa perspektiv tas med ökar siffran och språklig bakgrund finns med i 57 procent av ansökningarna, funktionsnedsättning i 42 procent och nationella minoriteter i 2 procent. Att en stor del av ansökningarna har fokus på de prioriterade grupperna kan tolkas som att folkbibliotekens ordinarie resurser inte är tillräckliga för att tillgodose behoven men också som att målgrupperna prioriteras genom att biblioteken vill göra satsningar. Nationella minoriteter är i lägre grad med i ansökningarna. Om det beror på att arbete för nationella minoriteter redan fungerar väl vid länets folkbibliotek eller om verksamhet för den gruppen prioriteras mindre ger inte analysen svar på.

3.5 Bibliotekens funktion vid krig- och kris

I samband med pandemin 2020 – 2022 och Rysslands invasion av Ukraina aktualiserades frågan om bibliotekens roll i totalförsvaret. Totalförsvaret utgörs av det militära och civila försvaret och är den verksamhet som ska bedrivas i händelse av krigsfara eller krig. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap tillhandahåller en lista över samhällsviktiga funktioner som bör upprätthållas vid kris och höjd beredskap. Från 2023 nämns bibliotek, tillsammans med arkiv och museer, i samband med behovet av att samla in, skydda och bevara det materiella, immateriella och digitala kulturarvet. Biblioteken kan även bli relevanta i förhållande till fler verksamheter och funktioner som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap nämner. Det kan exempelvis handla om samhällsfunktioner kopplat till nyheter och samhällsinformation, psykologiskt försvar, forskning samt utbildning för barn och vuxna.³⁹ Det är exempel på hur bibliotekens demokratifrämjande uppdrag kan aktualiseras. Biblioteken tillskrivs viktiga roller och funktioner vid såväl kris och

---

³⁶ Det gäller särskilt romani chib, meänkieli och jiddisch. Se Strategi för ett starkt biblioteksväsende, sida 20.

³⁷ Strategi för ett starkt biblioteksväsende, sida 20.

³⁸ Analysen visar att 14 procent hade personer med annat modersmål som målgrupp, 2 procent nationella minoriteter, 2 procent personer med funktionsnedsättning och ytterligare 2 procent angav ”bibliotekets prioriterade grupper”.

³⁹ Lista med samhällsviktiga funktioner, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2023.

samhällsstörning som i vardagen. Det kräver kompetenser, personella resurser samt inte minst tillräckliga uppräkningsfrågor från såväl stat som region och kommuner.

Remissversion

4. Gemensamma målområden för Region Örebro läns bibliotek

Region Örebro läns bibliotek skiljer sig åt vad gäller uppdrag, målgrupper och verksamhetsinriktning. Trots olikheterna har samtliga verksamheter i uppgift att tillgängliggöra och förmedla kunskap i olika former. Gemensamma mål för biblioteken kan kopplas till områden som:

Kunskap och fri åsiktsbildning

Region Örebro läns bibliotek främjar värden som informations- och yttrandefrihet. De ska bidra till länets fortsatta demokratiska utveckling och invånarnas möjlighet att delta i samhället genom att stärka intresset för bildning, utbildning och forskning.

Systematik och kvalitet

Region Örebro läns bibliotek ska arbeta strukturerat och systematiskt för att uppnå kvalitet i sina verksamheter. Ambitionen är att göra mer av det som är bra och våga prova utforskade vägar. Även misslyckanden innebär ökad kunskap och utveckling. Utvärdering, uppföljning och analys är viktiga verktyg.

Allas bibliotek

Region Örebro läns bibliotek är gemensamma rum för lärande, samtal och möten. Här ska alla erbjudas litteratur och ha möjlighet att ta del av information utifrån sina olika behov och förutsättningar.

5. Region Örebro läns bibliotek

Nedan beskrivs Region Örebro läns bibliotek vad gäller verksamhet, uppdrag och resurser. Planens samlade målbilder, de gemensamma och de biblioteksspecifika, är långsiktiga. De kommer därför inte att vara uppnådda när planperioden är över och de kan ändra riktning och karaktär beroende av samhällets utveckling.

5.1 Regional biblioteksverksamhet

Region Örebro län bedriver regional biblioteksverksamhet i enlighet med bibliotekslagen. Den primära målgruppen är chefer och personal på folkbiblioteken i Örebro län. Utifrån kultursamverkansmodellens intentioner och den regionala kulturplanens uppdrag och övergripande mål 2024 – 2027 verkar Biblioteksutveckling Region Örebro län i samspel med främjandet av andra konst- och kulturområden som ingår i kulturplanen. Sedan 2025 finns den regionala biblioteksverksamheten på Klostergatan i Örebro.

Uppdraget genomförs till stor del genom omvärldsbevakning som ligger till grund för fortbildning, fördelning av medel till utvecklingsprojekt och främjande av nätverk för folkbiblioteken. Att delta i eller initiera nationella och interregionala projekt är också centrala delar. Exempel på områden där Biblioteksutveckling Region Örebro län stödjer folkbiblioteken är: språk- och läsfrämjande, barnrättsfrågor, nationella minoriteter, medie- och informationskunnighet (MIK) samt frågor inom kultur och hälsa. Arbetet genomförs inom en etablerad samverkansstruktur med folkbibliotekens chefer. Andra samverkansparter är statliga myndigheter, regioner, civilsamhället, kulturaktörer och andra politikområden inom Region Örebro län samt länets kommuner.

Biblioteksutveckling Region Örebro län består av tre anställda (tre årsverken), samt vid behov projektanställda. De anställda har bakgrunder inom folkbiblioteksverksamhet, kulturpedagogik och pedagogik. Kompetens finns också inom ledarskapsfrågor, processledning, barnrättsfrågor, medie- och informationskunnighet samt skrivande och läsande kopplat till hälsa. 2023 var verksamhetens sammanlagda kostnader 6 521 464 kronor. I den summan ingick även löner. 2023 genomfördes 24 fortbildningsdagar och 37 rådgivningstillfällen riktat mot folkbiblioteken. För en mer detaljerad information om verksamheten finns en årlig verksamhetsberättelse. Den beskriver de aktiviteter som har genomförts under året kopplat till verksamhetens uppdrag och mål.

5.1.1 Uppdrag och mål

Nedan beskrivs Biblioteksutveckling Region Örebro läns uppdrag och mål 2024-2027, vilka överensstämmer med målen i den regionala kulturplanen 2024-2027.⁴⁰

Det finns även en årlig verksamhetsplan som mer i detalj bryter ned uppdrag och mål.

Det regionala uppdraget är ett långsiktigt åtagande som innebär att:

- främja verksamhetsutveckling när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i Örebro län genom exempelvis fortbildning, projekt och utvecklingsmedel,
- främja samverkan när det gäller länets folkbibliotek genom bland annat nätverk och mötesplatser utifrån rådande utmaningar och behov,
- främja kvalitet när det gäller länets folkbibliotek genom till exempel omvärldsbevakning och fortbildning för verksamheternas personal och chefer,
- tillsammans med bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet arbeta långsiktigt och strategiskt för det demokratiska samhällets utveckling i länet,
- tillsammans med bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet ägna särskild uppmärksamhet åt de prioriterade grupperna: nationella minoriteter, personer med annat modersmål än svensk och personer med funktionsnedsättning,
- stärka länets folkbibliotek i sitt uppdrag att ägna barn och unga ett särskilt fokus,
- genom regionalt och nationellt samarbete främja utveckling av länets folkbibliotek.

Målbilderna för Biblioteksutveckling Region Örebro län är utifrån kulturplanen 2024-2027 att:

- främja förutsättningarna för en stark infrastruktur för folkbiblioteken i Örebro län i syfte att nå en likvärdig tillgång till biblioteksverksamhet,
- öka möjligheterna för barn och unga och personer med sämre socioekonomiska livsvillkor att ta del av länets folkbiblioteksverksamheter,
- främja folkbiblioteksutveckling i länet genom fördjupade samarbeten och stärkt samverkan.

Biblioteksutveckling Region Örebro läns målbilder och uppdrag följs upp genom statistik i den nationella kulturdatabasen, kulturnämndens verksamhetsberättelse och en årlig mer detaljerad verksamhetsberättelse. Område kultur och ideell sektor hos

---

⁴⁰ Här har målbilderna förtydligats så att de mer direkt berör enbart den regionala biblioteksverksamheten och inte samtliga kulturverksamheter inom Region Örebro län. Se samtliga uppdrag, övergripande mål, kulturpolitiska prioriteringar och strategier för samverkan i Örebro läns kulturplan 2024-2027.

Region Örebro län, Statens kulturråd och Myndigheten för kulturanalys ansvarar för genomförande av uppföljningen.

5.2 Patientbiblioteket i Örebro

Patientbiblioteket finns på Universitetssjukhuset i Örebro och drivs på entreprenad av Örebro kommun. Huvuduppdraget handlar om tillfrisknande och verksamheten är en del i omvårdnaden, behandlingen och rehabiliteringen av patienter genom kultur- och informationsförmedling.

Patientbibliotekets främsta målgrupper är ineliggande patienter, patienter under behandling och deras anhöriga. De erbjuds att informera sig om hälsa, sjukdom, vård och behandling som ett komplement till den information som vårdpersonalen ger. Verksamhet som erbjuds är bland annat bokvagnsronder, läsfrämjande insatser och information om talbokstjänsten Legimus. Personal på Örebro universitetssjukhus använder också biblioteket som ett arbetsplatsbibliotek.

Verksamheten är tillgänglig för besök 35,5 timmar i veckan. I Patientbibliotekets bestånd finns anpassade medier som böcker med stor stil, talböcker och tecken som stöd. Det finns även böcker på olika språk. Patientbiblioteket samverkar med verksamheter inom och utanför Region Örebro län som exempelvis Lekterapi, logopedin, Sjukhuskyrkan och socialpsykiatri.

Patientbiblioteket består av 6 anställda (fördelat på 5,5 årsverken 2023) varav två tjänster arbetar särskilt mot barn och unga.⁴¹ Verksamheten har kompetens för och arbetar med metoder inom kultur och hälsa som Shared reading och Biblioterapi, vilka är en del av patientbibliotekets huvuduppdrag.⁴² Verksamheten är främst utformad efter avtalsunderlaget mellan Region Örebro län och Örebro kommun. Där framgår det regionala uppdraget som är politiskt beslutat. Örebro kommun fakturerar Region Örebro län kvartalsvis för personalkostnader, OH-kostnader och mediekostnader. 2023 hade patientbiblioteket en budget om totalt 3 640 000 kronor.

5.2.1 Uppdrag och mål

Målen för patientbiblioteket är också en uppdragsbeskrivning och anger att:

- patienter, anhöriga/närstående och personal ska ha möjlighet att använda biblioteket,

---

⁴¹ Den nationella biblioteksstatistiken 2023.

⁴² Det är metoder som innebär att läsa och samtala om texter i grupp samt att själv skriva och därigenom uppnå en terapeutisk effekt.

- tillgängligheten i form av bibliotekslokalens öppettider och bokvagnens besöksfrekvens ska överensstämma med de generella behov som framkommer vid kvalitetsuppföljning,
- alla anställda ska vara informerade om patientbibliotekets verksamhet så att de kan fungera som en länk mellan patienten och biblioteket,
- alla patienter ska erbjudas bibliotekets tjänster.

Varje år sammanställer patientbiblioteket en verksamhetsberättelse som följer upp målen i biblioteksplanen och avtalsunderlaget mellan Region Örebro län och Örebro kommun. Denna redovisas genom en kvalitetsuppföljning med representant från sjukhusledningen och verksamhetsansvarig för Patientbiblioteket.

5.3 Sjukhusbiblioteken: Karlskoga och Lindesberg

Sjukhusbiblioteken på Karlskoga och Lindesbergs lasarett är kombinerade medicinska bibliotek och patientbibliotek, med den medicinska biblioteksverksamheten som primär inriktning. I Karlskoga finns verksamheterna i samma bibliotekslokal, medan de i Lindesbergs bedrivs i skilda lokaler.

Verksamheternas främsta målgrupper är vårdstudenter, vårdpersonal samt patienter och anhöriga. Det är särskilt för biblioteksverksamheten i Karlskoga som patienter och deras anhöriga är en viktig målgrupp. Patientbiblioteket används mindre i Lindesberg på grund av kortare vårdtider och från och med 2024 är verksamheten neddragen. Sjukhusbiblioteket vid Karlskoga lasarett är en del av Närsjukvårdsområde väster och är öppet 14 timmar i veckan. Det medicinska biblioteket vid Lindesbergs lasarett är en del av verksamhetsområde Sjukhusverksamhet Lindesbergs Lasarett och är öppet 48,8 timmar i veckan varav 24 timmar är bemannade. Anställda inom regionen kan besöka biblioteken dygnet runt.

Biblioteken har separata budgetar, men merparten av medlen används inom båda verksamheterna till medicinsk litteratur. Bibliotekarien ansvarar för bokinköp och tidskriftsprenumerationer utifrån tilldelad budget och önskemål från sjukvårdspersonal. Genom Campus USÖ, som är en viktigt samverkanspart, finns tillgång till ett antal databaser inom medicin. Samverkan finns mellan verksamheterna då de drivs, utvecklas och delar på en tjänst. Samverkan finns även med Kliniskt träningscenter i Lindesberg.

De medicinska biblioteken på Karlskoga och Lindesbergs lasarett har en gemensam bibliotekarietjänst som är halvtid på respektive sjukhus (1 årsverken). Sjukhusbiblioteket på Karlskoga lasarett har även en biblioteksassistent som arbetar halvtid (0,5 årsverken). Organisatoriskt är den gemensamma bibliotekarietjänsten placerad under verksamhetschef och platsansvarig på Lindesbergs lasarett. Exklusive

lönekostnader 2023 var använda verksamhetsmedel för båda biblioteken 316 000 kronor.

5.3.1 Uppdrag och mål

Målen för sjukhusbiblioteket på Karlskoga lasarett är också en uppdragsbeskrivning och anger att verksamheten ska:

- stötta personalen i sin yrkesmässiga kompetensutveckling och att hjälpa studenter inom vårdutbildningarna att hitta kurslitteratur,
- stötta forskande medarbetare, andra anställda och studerande med litteratur inom sina specialområden med vårdinriktning,
- bedriva utbildning i informationssökning efter förfrågan, för studenter och personal,
- bidra till forskarnas informationssökning genom att tillhandahålla litteratur och artiklar.

Målen för medicinska biblioteket på Lindesbergs lasarett är också en uppdragsbeskrivning och anger att verksamheten ska:

- bidra till att forskning och utveckling inom hälso- och sjukvårdens verksamheter stimuleras,
- medverka till att alla medarbetare inom hälso- och sjukvården har tillgång till medicinsk information,
- medverka till att medicinsk information omsätts i praktisk evidens,
- stödja och underlätta så att klinisk forskning kan bedrivas,
- tillhandahålla ett relevant utbud av medicinsk information genom databaser, tidskrifter och litteratur,
- arbeta för vidareutveckling av tjänster som gör åtkomsten till medicinska resurser för hälso- och sjukvårdens medarbetare enklare.

Det görs en kontinuerlig ekonomisk uppföljning inom verksamheterna genom hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Målbilderna för sjukhusbiblioteken på Karlskoga och Lindesbergs lasarett i Region Örebro läns biblioteksplan följs inte upp.

5.4 Medicinska biblioteket på Campus USÖ

Det medicinska biblioteket finns på Campus USÖ i Örebro. Det öppnade 2014 i samband med att Örebro universitetet fick läkarprogrammet. Biblioteket tog över det tidigare medicinska fackbiblioteket inom Region Örebro län och blev en del av Örebro universitetsbibliotek med uppdrag att vara ett kunskapsstöd för sjukhuspersonal och kliniker och en del av Region Örebro läns forskningsorganisation.

Biblioteket är primärt till för Region Örebro läns vårdpersonal, läkarstudenter och forskare inom institutionen för Medicinska Vetenskaper.⁴³ Bibliotekarierna är ett stöd för både klinisk kompetensutveckling och forskning. De underlättar för sjukvårdspersonal att få tillgång till vetenskapligt material. Biblioteket är bemannat 25 timmar i veckan och meröppet för personal inom Region Örebro län 112 timmar i veckan. Bibliotekspersonalen gör systematiska översikter, avancerade sökningar, handleder och utbildar. Biblioteket arbetar med CAMTÖ (evidensbaserad medicin) och ingår i Eira-konsortiet. Up to date som är ett kliniskt beslutsstöd för läkare finansieras inom Hälso- och Sjukvårdsförvaltningen, men finns också med i bibliotekets databaslista. Biblioteket samverkar med Karlskoga och Lindesbergs medicinska bibliotek som verksamheten är en viktig resurs för.

Det arbetar fem bibliotekarier på medicinska biblioteket (5 årsarbetskrafter). Örebro universitet ansvarar för verksamheten och Region Örebro län äger lokalerna, betalar delar av hyran samt ger årliga verksamhetsmedel. Verksamheten styrs genom avtal mellan Region Örebro län och Örebro universitetsbibliotek. I avtalet anges bland annat att Region Örebro län ska ge verksamhetsmedel med uppskrivningar varje år. År **X är den summan x**. Avtalet föreskriver att 35–40 procent av verksamhetsmedlen ska gå till resurser såsom databaser och tidskrifter.

5.4.1 Uppdrag och mål

Region Örebro läns uppdrag till medicinska biblioteket finns formulerat i avtalet med Örebro universitet. Förutom att ange öppettider föreskriver avtalet följande:

- bemanning i erforderlig utsträckning och omfattning för att tillförsäkra god tillgänglighet och leverans av avtalade åtaganden och säkerställa god informationsförsörjning för att utveckla forskning och klinisk verksamhet,
- tillförsäkra åtkomst till tryckta medier,
- tillförsäkra för bibliotek vedertagen åtkomst till elektroniska informationsresurser som e-tidskrifter och databaser av relevans för ÖLL:s verksamhet,
- tillförsäkran av åtkomst för medier som omfattas av EiRA-avtalet ingår, men licensen betalas av ÖLL,
- för samtliga kliniker och enheter inom ÖLL utom Karlskoga och Lindesbergs lasarett ombesörja inköp och iordningställande av böcker och tidskrifter samt effektuera fjärrlån. All fakturahantering av inköp sköts av ÖLL,
- ge stöd och bedriva utbildning i informationssökning och referenshantering för ÖLL:s personal,
- i övrigt fullgöra vedertagna bibliotekstjänster.

---

⁴³ Övriga vårdutbildningar på universitetet har sin litteratur på Universitetsbiblioteket.

Det medicinska bibliotekets del i biblioteksplanen, uppdraget i avtalet mellan Region Örebro län och Örebro universitet, följs upp av en samrådsgrupp som träffas regelbundet under året.

5.5 Fellingsbro folkhögskolebibliotek

Biblioteksverksamheten på Fellingsbro folkhögskola har som ändamål att främja kursdeltagares språk- och kunskapsutveckling. Det sker exempelvis genom läsfrämjande aktiviteter, undervisning i informationssökning och källkritik samt samverkan med pedagoger och kursdeltagare. Fellingsbro folkhögskola ligger i Fellingsbro i Lindesbergs kommun och med en filial i Örebro kommun.

Målgrupper för verksamheten är deltagare, pedagoger och övrig personal på Fellingsbro folkhögskola. Skolbiblioteket har en tydlig funktion i den pedagogiska verksamheten och är en resurs för deltagare och personal. Bibliotekspersonal bevakar aktuell utgivning, sköter bibliotekskatalogen och arbetar med MIK gentemot klasser och pedagoger.

Skolbiblioteket drivs av en tjänst (0,5 årsverken). Den biblioteksansvarige är även undervisande pedagog på skolan. Biblioteket har öppet cirka 60 timmar i veckan med personal på plats 30 timmar i veckan. Det finns ett utbud av lättläst litteratur i biblioteket då Fellingsbro folkhögskola vänder sig särskilt till personer med funktionsnedsättning. Skolan har även deltagare med annat modersmål än svenska, också för dem är den lättlästa litteraturen viktig. Utöver litteratur tillhandahåller biblioteket en tidskriftsavdelning och olika databaser. Bibliotekspersonal har möjlighet att skapa Legimuskonton till personer med konstaterade läs- och skrivsvårigheter. Fellingsbro folkhögskola erbjuder även inläsningstjänst för personer som behöver läshjälp. På skolans filial i Örebro finns ett mindre bibliotek med särskilt fokus på döv litteratur.

Samverkan sker med kursverksamheterna på skolan och filialbiblioteket i Örebro. Det finns samarbeten med pedagoger inom olika ämnen kring informationssökning, läsecirklar, bibliotekets fysiska bestånd och databashantering. **Medel?**

5.5.1 Uppdrag och mål

Målen för verksamheten är också en uppdragsbeskrivning och anger att verksamheten ska:

- utveckla samarbetet med den pedagogiska personalen för att stödja kursdeltagarnas läslust och kunskapsbyggande,
- utöka de läsfrämjande insatserna och arbeta strukturerat med att stärka läsförmåga, läsförståelse och läslust,

- handleda och undervisa deltagare och pedagoger i informationsökning och källtillit,
- tillhandahålla ett aktuellt och varierat utbud av både tryckta och elektroniska medier, inklusive olika databaser,
- erbjuda ett stort urval av lättlästa böcker,
- vid behov erbjuda inlästa läroböcker via Inläsningstjänst,
- erbjuda alla som är berättigade möjlighet att ta del av Legimus talböcker,
- erbjuda stöd även till distansstuderande.

Fellingsbro folkhögskola följer upp sina mål i biblioteksplanen i samband med att skolans årliga verksamhetsberättelse tas fram.

5.6 Kävesta folkhögskolebibliotek

Kävesta folkhögskolebibliotek är primärt till för folkhögskolans deltagare och ska erbjuda förutsättningar för kunskapssökning och skolarbete. Verksamheten finns i Hallsbergs kommun.

Skolbiblioteket har öppet cirka 40 timmar i veckan och 65 timmar i veckan för de som bor på skolan. 20 procent av en pedagogtjänst på folkhögskolan har vikts för skolbiblioteket som är bemannar några timmar i veckan. Medel finns vikta för bland annat inköp av litteratur och tidskrifter. 2023 användes 24 000 kronor till inköp för biblioteket.⁴⁴ Biblioteket erbjuder vägar till informationsökning, möjliggöra läsning och stimulera läslust. Utbudet i biblioteket består av facklitteratur, skönlitteratur och tidskrifter och speglar skolans kulturprofil. Det finns tillgång till digitala dagstidningar. Skolbiblioteket är Librisanslutet och tillhandahåller olika databaser, exempelvis Landguiden. Skolbiblioteket erbjuder tekniska hjälpmedel och olika tjänster som underlättar för deltagare med läs- och skrivsvårigheter som till exempel inläsningstjänst för läromedel, talbokstjänsten Legimus samt lättläst litteratur. Det finns filialer utplacerade på de olika delarna av skolan med linjespecifik litteratur för att öka tillgängligheten. En viss samverkan sker med Biblioteksutveckling Region Örebro län, bland annat om frågor inom kultur och hälsa. Sporadisk samverkan förekommer med folkbibliotek i närheten och Fellingsbro folkhögskolebibliotek.

5.6.1 Uppdrag och mål

Målen för verksamheten har tagits fram av skolans ledning tillsammans med den lärare som ansvarar för biblioteksverksamheten. De är också en uppdragsbeskrivning och anger att verksamheten ska:

- utveckla samarbetet med den pedagogiska personalen för att stödja kursdeltagarnas läslust och kunskapsbyggande.

⁴⁴ 2023 var summan för inköp till biblioteket halverad på grund av inköpsstopp och restriktioner inom Region Örebro län.

- utöka de läsfrämjande insatserna och arbeta strukturerat med att stärka läsförmåga, läsförståelse och läslust.
- handleda och undervisa deltagare och pedagoger i informationssökning och källtillit.
- tillhandahålla ett aktuellt och varierat utbud av både tryckta och elektroniska medier, inklusive olika databaser.
- erbjuda ett stort urval av lättlästa böcker.
- erbjuda inlästa läroböcker via Inläsningstjänst.
- erbjuda alla som är berättigade möjlighet att ta del av Legimus talböcker.
- erbjuda stöd även till distansstuderande.
- tillgängliggöra folkhögskolebiblioteket bättre digitalt genom Kävesta folkhögskolas webb.
- undersöka möjligheterna till fjärrlån.

Målen för Kävesta folkhögskolas biblioteksverksamhet är utgångspunkt för verksamheten men följs inte upp specifikt bortsett från att de vid behov revideras, vanligen i samband med att en ny biblioteksplan tas fram.

Remissversion

6. Bilaga 1, Bibliotekslag (2013:801)

Tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, regionerna, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, regioner, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar regionerna och de kommuner som inte ingår i en region.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag. Lag (2019:961).

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform. Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialsolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek. Lag (2023:355).

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje region och de kommuner som inte ingår i en region ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Lag (2019:961).

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande. Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen. Lag (2017:768).

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Lag (2019:961).

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Remiss

7. Bilaga 2, Käll- och bildförteckning

7.1 Källförteckning

Rapporter, utredningar och styrdokument

- Folkbibliotek i Glesbygd, Statens kulturråd Joacim Hansson, 2019.
- Folkbibliotekens behov av statliga stöd, Statens kulturråd, 2024.
- Karlskogas biblioteksplan 2021-2024, Karlskoga kommun, 2021
- Kulturens geografi – Tillgång till kulturutbud i länets kommuner, Kulturfakta 2019:3, Myndigheten för kulturanalys, 2019.
- Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun, SOU 2023:58
- Lekebergs kommuns biblioteksplan 2023-2025, Lekebergs kommun, 2023
- Lindesbergs biblioteksplan 2023-2026, Lindesbergs kommun, 2023
- Lista med samhällsviktiga funktioner – utgångspunkt för att stärka samhällets beredskap, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2023.
- Mediebarometern 2022, Nordicom Göteborgs universitet. 2023.
- Sjukhusbibliotek 2019 – för säkrare vård. Kungliga biblioteket. 2019.
- Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022-2025, Regeringskansliet Kulturdepartementet, 2022.
- Stärkta bibliotek 2018-2020, Statens kulturråd, 2021.
- Stärkta bibliotek 2021-2023, delredovisning, Statens kulturråd, 2022.
- Örebro läns kulturplan 2024-2027, Region Örebro län, 2024.

Nationell statistik, dialoger och opublicerade analyser

- Dialoger med Region Örebro läns biblioteksverksamheter. 2023-2024.
- Nationella kulturdatabasen, Myndigheten för kulturanalys.
- Område kultur och ideell sektor: Region Örebro län, Analys av Örebro läns folkbiblioteks ansökningar till Stärkta bibliotek samt ansökningar om utvecklingsmedel fördelade av Biblioteksutveckling Region Örebro län under åren 2018 till 2023, 2024.
- Sveriges officiella biblioteksstatistik, Kungliga biblioteket.